

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ Й ФОРМ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

© 2016 ДОВГАЛЬ О. А., ПАНКОВА Ю. М.

УДК 316.354

Довгаль О. А., Панкова Ю. М. Особливості змісту й форм міжнародного бізнесу в умовах глобалізації

У статті на підставі аналізу публікацій та українського законодавства уточнено поняття «міжнародний бізнес» та визначено перелік його форм. Відмічено, що транснаціональні корпорації (ТНК) є найбільш ефективною формою організації міжнародного бізнесу та проаналізовано перелік та характеристики найбільших міжнародних ТНК у світі за 2014 р. Проаналізовано поняття «глобалізація» та розглянуто рейтинг країн за ступенем глобалізації Globalization Index, що враховує характеристики країн за чотирма напрямками (економічна глобалізація, персональні контакти, інформаційно-комунікаційні технології, залучення до міжнародної політики), за якими Україна займала у 2015 р. 42 позицію з 207, та відмічено, що цей показник має позитивну динаміку. Також виявлено та описано вплив глобалізаційних процесів на форми міжнародного бізнесу за такими напрямками: політична глобалізація; фінансово-економічна глобалізація; територіально-демографічна глобалізація; інформаційно-комунікаційна глобалізація. Перспективами подальших розвідок у цьому напрямку є дослідження середовища та факторів розвитку сучасних форм міжнародного бізнесу.

Ключові слова: міжнародний бізнес, глобалізація, форми міжнародного бізнесу.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 14.

Довгаль Олена Андріївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: e.a.dovgal@gmail.com

Панкова Юлія Миколаївна – аспірантка, кафедра міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: yulia_leonidova@mail.ru

УДК 316.354

UDC 316.354

Довгаль Е. А., Панкова Ю. Н. Особенности содержания и форм международного бизнеса в условиях глобализации

В статье на основании анализа публикаций и украинского законодательства уточнено понятие «международный бизнес» и определён перечень его форм. Отмечено, что транснациональные корпорации (ТНК) являются наиболее эффективной формой организации международного бизнеса и проанализированы перечень и характеристики крупнейших международных ТНК в мире за 2014 г. Проанализировано понятие «глобализация» и рассмотрен рейтинг стран по степени глобализации Globalization Index, который учитывает характеристики стран по четырём направлениям (экономическая глобализация, персональные контакты, информационно-коммуникационные технологии, вовлечение в международную политику), по которым Украина занимала в 2015 г. 42 позицию из 207, и отмечено, что этот показатель имеет положительную динамику. Также обнаружено и описано влияние глобализационных процессов на формы международного бизнеса по следующим направлениям: политическая глобализация; финансово-экономическая глобализация; территориально-демографическая глобализация; информационно-коммуникационная глобализация. Перспективой дальнейших исследований в этом направлении является изучение среды и факторов развития современных форм международного бизнеса.

Ключевые слова: международный бизнес, глобализация, формы международного бизнеса.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Библ.:** 14.

Довгаль Елена Андреевна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры международных экономических отношений, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: e.a.dovgal@gmail.com

Панкова Юлия Николаевна – аспирантка, кафедра международных экономических отношений, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: yulia_leonidova@mail.ru

Dovhal O. A., Pankova Yu. M. Features of Both the Contents and the Forms of International Business in the Conditions of Globalization

In the article, on the basis of an analysis of publications and the Ukrainian legislation, the concept of «international business» has been clarified and the list of its forms has been defined. It has been specified that transnational corporations (TNCs) are the most effective form of organizing the international business, also the list and characteristics of the major international TNCs in the world in 2014 have been analyzed. The concept of «globalization» has been analyzed and the ranking of countries according to the globalization degree of the Globalization Index has been considered, which takes into account characteristics of the countries by four areas (economic globalization, personal contacts, information-communication technology, involvement in the international politics), where Ukraine in 2015 was placed the 42nd out of 207, it has been noted that this indicator has positive dynamics. The article also discovers and describes the impact of globalization processes on the forms of international business in the following areas: political globalization; financial-economic globalization; territorial-demographic globalization; informational-communicational globalization. Prospect for further research in this direction is studying the environment and development factors in terms of the contemporary forms of international business.

Keywords: international business, globalization, forms of international business.

Fig.: 1. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 14.

Dovhal Olena A. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor, Department of International Economic Relations, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: e.a.dovgal@gmail.com

Pankova Yuliya M. – Postgraduate Student, Department of International Economic Relations, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: yulia_leonidova@mail.ru

Інтернаціоналізація господарської діяльності стала важливим фактором, що визначила сучасний стан світового господарства. Посилюється економічна взаємозалежність країн, зростає кількість країн, що беруть участь у світовому господарстві. Різко зростає

загальна кількість учасників міжнародних ділових операцій. Зараз, більш ніж коли-небудь, економіка кожної країни, яка б не була політична орієнтація її уряду, знаходиться у все більшій залежності від всього оточуючого світу. У наш час глобальних змін у світі, що викликані

активним розвитком інтеграційних процесів, стрімким науково-технічним прогресом, розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, практично всі підприємства, незалежно від їх розмірів, власності та сфери діяльності, усе більше залучаються у сферу міжнародного бізнесу. Посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів призводить до загострення конкуренції на всіх рівнях. Тому дослідження проблем, пов'язаних з особливостями розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації, є необхідним та актуальним.

Дослідженню теоретико-методологічних проблем глобалізації та міжнародного бізнесу присвячені наукові праці багатьох дослідників, таких як Р. Гріффіна, Р. Інтрілігейтор, Т. Ларссон, О. Лааш, Т. Левітт, Р. Конвей, М. Пастей, Р. Робертсон, Д. Хелд, Т. А. Фрідмен та ін. [6, 8–14]. У роботах цих вчених не тільки досліджується парадигма сучасного світогосподарського простору, але й робляться спроби його узагальнення та вимірювання.

Мета статті – проаналізувати особливості змісту та форм реалізації міжнародного бізнесу в умовах глобалізації.

Проведений аналіз дозволив виявити розходження в підходах до визначення поняття «міжнародний бізнес». Наприклад, за Р. Гріффіном та М. Пастей, «міжнародний бізнес має на увазі здійснення ділових операцій партнерами з більш, ніж однієї країни» [6]. О. Лааш та Р. Конвей вважають, що «міжнародний бізнес складається з усіх комерційних угод, у тому числі продаж, інвестицій і транспорту, з усього, що має місце між двома або більше країнами» [10].

З урахуванням змісту Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [3] можна запропонувати таке загальне визначення цього поняття: «Міжнародний

бізнес – це взаємодія двох чи більше підприємств різних форм власності чи їх підрозділів, що знаходяться в різних країнах, яка базується на підприємницькій діяльності з метою отримання прибутку».

У відповідності до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» до суб'єктів міжнародного бізнесу в Україні належать:

- ✦ фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають громадянську діє- та правоспроможність);
- ✦ юридичні особи, що зареєстровані в Україні та мають на її території постійне місцезнаходження;
- ✦ об'єднання фізичних, юридичних, фізичних та юридичних осіб, які не є юридичними особами, відповідно до законодавства України, але мають постійне місцезнаходження на території України;
- ✦ структурні одиниці суб'єктів господарської діяльності іноземних держав (дочірні фірми, філіали, відділення, представництва);
- ✦ сумісні підприємства, що мають постійне місцезнаходження в Україні [3].

Під впливом глобальної конкуренції все більш різноманітними стають форми міжнародного бізнесу. На наш погляд, можна узагальнити такі сучасні форми міжнародного бізнесу (табл. 1).

Більшість вчених відмічає, що транснаціональні компанії (ТНК) є найбільш ефективною формою організації міжнародного бізнесу, тому що саме така форма дозволяє долати конкуренцію, отримувати надприбутки, розширяти ринки збуту, а також маневрувати завантаженістю виробничих потужностей та оперативно реагувати на зміни кон'юнктури ринку за рахунок відмінностей у законодавстві та економічних ситуаціях у різних регіонах.

Таблиця 1

Сучасні форми міжнародного бізнесу

Форма	Характеристика
1	2
Експорт-імпорт товарів і послуг	Найпростіша форма міжнародного бізнесу, яка являє собою продаж товарів (сировина, готова продукція) чи послуг (транспортних, фінансових) в інші країни. У сучасних умовах всі зовнішньоторговельні операції складають понад 80% обсягів міжнародного бізнесу. Експорт є найменш ризикованою, але й, поряд з цим, найменш прибутковою формою міжнародного бізнесу
Ліцензування	Механізм надання іноземним фірмам певних прав на використання патентів, ноу-хау, програм, технологій виробництва, процедур, марок тощо за певну плату. Це засіб організації виробництва за кордоном, який зводить до мінімуму капітальні витрати і забезпечує в обмін на ліцензію використання активів інших фірм або доходів з деяких ресурсів, не доступних для експорту або інвестицій
Франчайзінг	Форма ліцензування, суть якої постає в тому, що велике підприємство, що знаходиться в одній країні (франчайзер), видає підприємству з іншої країни (франчайзі) дозвіл на використання своєї технології виробництва, а також бренда, торговельної марки та логотипу в обмін на виплату роялті
Управлінські контракти	Спосіб направлення фірмою частини свого висококваліфікованого управлінського персоналу до іншої країни світу для надання підтримки іноземній фірмі чи виконання спеціалізованих управлінських функцій протягом встановленого періоду і за обов'язковою певною платою. Можуть застосовуватись у випадках реалізації нового комерційного проекту, в якому країна – отримувач іноземних інвестицій пропонує продовжити управління підприємством для підготовки кадрів з місцевих менеджерів або для підвищення ефективності функціонування підприємства за рахунок залучення управлінського персоналу авторитетної іноземної фірми. Ця форма передбачає передачу одним підприємцем управлінських послуг або управлінських технологій іншому

1	2
Спільні підприємства	Міжнародні підприємства, які мають двох або більше засновників, які є юридичними особами з різних країн. Це форма співробітництва партнерів різних країн стосовно інвестування, управління, виробництва продукції, реалізації товарів та послуг, розподілу прибутків та ризиків. За видом діяльності прийнято розрізняти спільні підприємства: інноваційні, виробничі, закупівельно-збутові, комплексні. Найпоширенішими є двосторонні спільні підприємства з однаковими частками капіталу (50 на 50)
Закордонні інвестиції	Передача капіталу суб'єктами однієї країни для майбутнього використання суб'єктами інших країн світу. Ці інвестиції можуть бути як прямими іноземними інвестиціями, так і портфельними. Прямі інвестиції вносять у капітал, щоб у подальшому контролювати та здійснювати управління об'єктами інвестування в інших країнах. Портфельні інвестиції – інвестиції в цінні папери (акції, облигації), які формують у вигляді портфеля цінних паперів та управляють як фінансовим інструментом
Міжнародна корпорація	Форма структурної організації великої корпорації, яка здійснює прямі інвестиції в різні країни світу. Міжнародні корпорації бувають двох видів: транснаціональні та багатонаціональні. Транснаціональна корпорація (ТНК) – головна компанія, якій належить капітал однієї країни, а філіали розміщені в багатьох країнах світу. Багатонаціональна корпорація (БНК) – головна компанія, якій належить капітал двох і більше країн, а філіали розміщені в багатьох країнах світу

За міжнародним рейтингом *The World's Largest Companies* 2016 у сучасному світі найбільшу кількість ТНК створено у таких країнах базування, як США, Японія, Китай, Канада та Індія (рис. 1).

У табл. 2 наведено перелік та характеристики найбільших ТНК у світі на 2015 р., що дає можливість скласти уявлення про фінансові результати діяльності ТНК, які можуть бути порівняні з результатами деяких країн.

Міжнародний бізнес та його форми розвиваються під впливом часу. Р. Робінсон виокремлює п'ять етапів історичного розвитку міжнародного бізнесу. Останній – п'ятий етап – етап глобалізації, який почався у 1970-ті рр. і продовжується дотепер. Цей період передбачає перехід від технологічних до економічних, політичних та соціальних змін. Саме швидкий розвиток комп'ютерних, інформаційних технологій та інновацій у сфері телекомунікації були поштовхом до кардинальних змін у технологіях міжнародного бізнесу.

У наш час практично всі країни світу залучені до процесу глобалізації. Сучасні реалії розвитку світового господарства демонструють, що економіки окремих

країн стають все більш глобалізованими, однак формальне вимірювання цього процесу є досить складним та суперечливим.

Поняття «глобалізації» досить багатогранне. У широкому розумінні глобалізацію розглядають як процес виходу інтересів національних господарюючих суб'єктів за рамки територіальних кордонів окремих держав одночасно з формуванням і розширенням сфери діяльності транснаціональних економічних та фінансових структур, а також виходу приватних національних економічних проблем на глобальний світовий рівень з метою їх вирішення з урахуванням світових господарських інтересів та мобілізації світових ресурсів.

Узагальнені нами визначення сутності глобалізації наведено в табл. 3.

Визначення Р. Робертсона вважається базовим. Це пов'язано з тим, що воно охоплює різні сфери: економічну, політичну, соціальну, інформаційну та є найбільш раннім та повним визначенням цього поняття.

Ступінь глобалізації посилюється. Цей процес може бути оцінений за допомогою Індексу рівня глобалізації країн світу (*Globalization Index*), який розра-

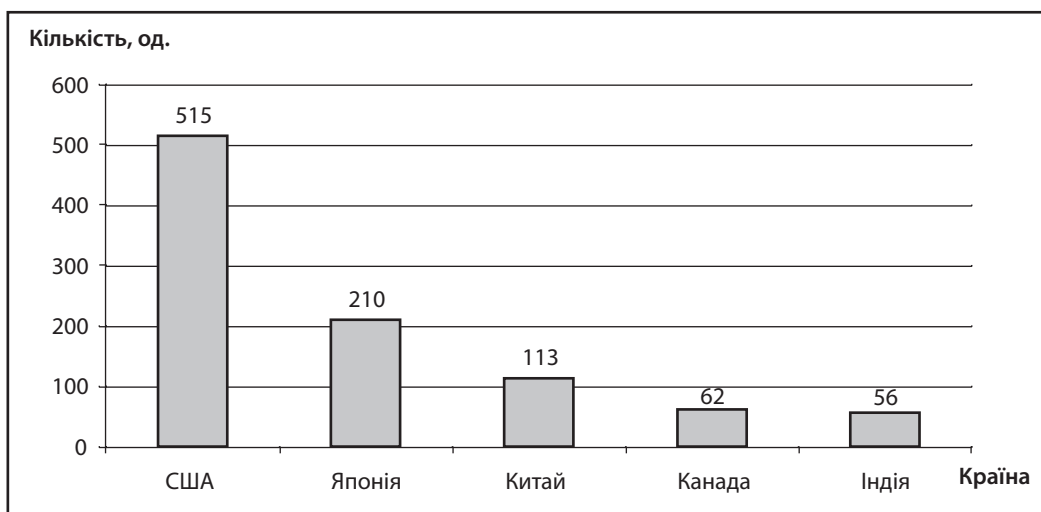

Рис. 1. Країни – лідери за кількістю ТНК, 2016 р. [5]

Рейтинг найбільших ТНК у світі, 2015 р. [5]

Ранг	Компанія	Країна	Обсяг продаж, млрд дол. США	Прибуток, млрд дол. США	Активи, млрд дол. США	Капіталізація, млрд дол. США
1	ICBC	КНР	148,7	42,7	3124,9	215,6
2	China Construction Bank	КНР	121,3	34,2	2449,5	174,4
3	Agricultural Bank of China	КНР	136,4	27,0	2405,4	141,1
4	GP Morgan Chase	США	105,7	17,3	2435,3	229,7
5	Berkshire Hathaway	США	178,8	19,5	493,4	309,1
6	ExxonMobil	США	394,0	32,6	346,8	422,3
7	General Electric	США	143,3	14,8	656,6	259,6
8	Wells Fargo	США	88,7	21,9	1543,0	261,4
9	Bank of China	КНР	105,1	25,5	2291,8	124,2
10	Petro China	КНР	328,5	21,1	386,9	202,0

Таблиця 3

Підходи до визначення терміна «глобалізація»

Визначення	Автор
Процес зростаючого впливу різних факторів міжнародного значення (наприклад, тісних економічних та політичних зв'язків, культурного та інформаційного обміну) на соціальну дійсність в окремих країнах	Р. Робертсон [13]
Феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляються великими багатонаціональними корпораціями	Т. Левітт [12]
Величезне збільшення масштабів світової торгівлі та інших процесів міжнародного обміну в умовах все більш відкритої, інтегрованої світової економіки, яка не визнає кордонів. При цьому йдеться не лише про традиційну зовнішню торгівлю товарами та послугами, а й про валютні потоки, рух капіталу, обмін технологіями, переміщення людей, а також міжнародний рух інформації	М. Інтрлігейтор [9]
Процес «зменшення» світу, коли відстані стають коротшими, все ближчими. Це стосується і зростаючої легкості, з якою хтось на одній стороні світу може взаємодіяти із взаємною вигодою з кимось на іншій стороні світу	Т. Ларссон [11]
Трансформація в просторі суспільних відносин і угод, що можуть бути описані у термінах чотирьох елементів (екстенсивність, інтенсивність, швидкість та вплив)	Д. Хелд [8]
Сталий процес інтеграції ринків, суверенних держав і технологій, що безперервно продовжується..., який дозволяє окремим особам, корпораціям та суверенним державам скоріше, ніж будь коли, з мінімальними витратами встановлювати більш глибокі контакти з партнерами, що розосереджені по всьому світу	Т. Фрідмен [6]

ховується за методикою консалтингової компанії Фонда Карнегі спільно з політологічним журналом *Foreign Policy*. Індекс глобалізації розраховується як комплексний багатовимірний показник, що дозволяє оцінити масштаб інтеграції певної країни у світову систему і виконати порівняння різних країн за його компонентами. Дослідники акцентують увагу на тому, що цей показник дозволяє виявити рівень економічної, політичної, технологічної та особистісної інтеграції населення держав у глобалізований світ [7].

Усі країни, охоплені дослідженням, оцінювалися за 12 показниками, об'єднаними в чотири групи ключових компонентів глобальної інтеграції:

1. *Економічна інтеграція* – обсяг міжнародної торгівлі, рівень міжнародної ділової активності, торговельні потоки, міжнародні інвестиції та різного роду виплати (у тому числі й рівень оплати праці), що здійснюються з перетинанням державних кордонів.

2. *Персональні контакти* – міжнародні ділові поїздки та туризм, обсяг комунікаційного (телефонного)

трафіку, поштових відправлень, транскордонних грошових переказів, інші особисті контакти.

3. *Інформаційно-комунікаційні технології* – рівень розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури, кількість користувачів Інтернету та безпечних інтернет-серверів, необхідних для проведення онлайн-транзакцій, та ін.

4. *Залучення до міжнародної політики* – членство держав у міжнародних організаціях, участь у міжнародних місіях (включаючи місії ООН), ратифікація певних багатосторонніх договорів, кількість державних транскордонних фінансових операцій, кількість посольств та інших іноземних представництв в країні.

Індекс рівня глобалізації обчислюється як сума вказаних складових із рівними ваговими коефіцієнтами. Для всіх країн, охоплених даним дослідженням, складається рейтинг за Індексом глобалізації, який вказує їх місце серед інших досліджуваних держав. Джерелами інформації при побудові Індексу служать спеціа-

лізовані бази даних Світового банку, МВФ, ООН, Міжнародного телекомунікаційного союзу, Університету Карлтона, а також інформація статистичних інститутів країн, досліджуваних в рамках Індексу.

Дослідження проводиться з 2003 р. Останнє дослідження проводилося у 2015 р., у нього було включено 207 держав (табл. 4).

За останні роки перелік найбільш глобалізованих держав світу практично не зазнав змін. Найбільш глобалізованою країною, як і в минулі роки, стала Ірландія. На другому місці – Нідерланди, на третьому – Бельгія (держави, що ніколи не випадали з першої п'ятірки). Крім них, у числі 20 найбільш глобалізованих країн (у порядку займаного місця): Ірландія, Нідерланди, Бельгія, Австрія, Сінгапур, Швеція, Данія, Португалія, Швейцарія, Фінляндія, Угорщина. У порівнянні з результатами рейтингу 2013 р. зміцнили свої позиції Україна та Польща.

Як відомо, глобалізаційні процеси проявляються у таких напрямках:

- ✦ політична глобалізація;
- ✦ фінансово-економічна глобалізація;
- ✦ територіально-демографічна глобалізація;
- ✦ інформаційно-комунікаційна глобалізація.

Кожен з цих напрямків глобалізації надає особливий вплив на міжнародний бізнес та його форми. Так, *політична глобалізація* знижує жорсткість державних кордонів, що полегшує пересування капіталів, товарів та послуг, робочої сили, перетворює мультинаціональні та інші організації, як приватні, так і державні, в основних гравців глобальної економіки, посилює роль ТНК на міжнародних ринках.

Фінансово-економічна глобалізація лібералізує торгівлю товарами та послугами, ринки капіталів та

додає нові форми економічної лібералізації, що полегшує вихід національних компаній на міжнародні ринки, сприяє концентрації та централізації капіталу, поширенню похідних фінансово-економічних інструментів, різкому скороченню часу виконання міжвалютних угод, уніфікує вимоги до податкової, регіональної, аграрної, антимонопольної політики, до політики у сфері зайнятості, вимагає застосування єдиних для усіх країн технологічних, екологічних стандартів, стандартизує діяльність фінансових організацій, бухгалтерську та статистичну звітність, сприяє зростанню продуктивності праці в умовах загострення конкуренції, збільшує темпи зростання прямих інвестицій, які на сьогодні набагато перевершують темпи зростання світової торгівлі, що є найважливішим фактором у трансферті промислових технологій, утворенні транснаціональних компаній, сприяє збільшенню міжнародного трансферу ризиків в умовах різкого зростання масштабів виробництва.

Територіально-демографічна глобалізація забезпечує зняття міграційних бар'єрів між країнами, заміщення дорогої робочої сили більш дешевою, що не вимагає суттєвих соціальних витрат; формування багатонаціональної ділової культури, яке сприяє зростанню культурної та національної диференціації в умовах прагнення окремих народів та етнічних груп зберегти свої культурні та національні цінності, що призводить до виникнення заборон та обмежень на міжнародну економічну діяльність у тій чи іншій країні.

Інформаційно-комунікаційна глобалізація надає можливості комп'ютеризації, інформатизації та телекомунікації, які зробили міжнародний бізнес таким, що легко втілюється, прискорюється та стає більш прибутковим; забезпечує скорочення віддаленості партнерів один від одного, що раніше було вирішальною перепорою

Таблиця 4

Індекс рівня глобалізації країн світу [7]

Країна	2013 р.		2014 р.		2015 р.	
	Рейтинг	Індекс рівня глобалізації	Рейтинг	Індекс рівня глобалізації	Рейтинг	Індекс рівня глобалізації
Ірландія	2	91,79	1	92,17	1	91,30
Нідерланди	3	91,33	3	91,33	2	91,24
Бельгія	1	92,30	2	91,61	3	91,00
Австрія	4	89,48	4	90,48	4	90,24
Сінгапур	5	88,89	5	88,63	5	87,49
Швеція	7	87,63	7	87,39	6	86,59
Данія	6	88,12	6	87,43	7	86,30
Португалія	8	87,07	8	87,01	8	86,29
Швейцарія	10	86,26	11	85,74	9	86,04
Фінляндія	16	84,85	10	85,87	10	85,64
Угорщина	9	86,85	9	85,91	11	85,49
Польща	26	79,10	25	79,52	23	79,43
США	34	74,76	32	74,94	34	74,81
Україна	47	67,78	44	68,85	42	69,50
Російська Федерація	48	67,78	56	65,42	53	65,90

щодо їх виробничого співробітництва; сприяє швидкому розповсюдженню знань у результаті наукового чи іншого інтелектуального взаємообміну, скороченню транспортних, телекомунікаційних витрат, суттєвому зниженню витрат на обробку, зберігання, підтримання в актуальному стані та використання інформації, вирівнюванню умов ведення бізнесу для великих і малих компаній, оскільки вихід на міжнародний ринок уже може не вимагати великих інвестиційних вкладень, а також посилює конкуренцію, стимулює розвиток інновацій і технологій та розповсюдження їх серед країн світу.

ВИСНОВКИ

Таким чином, кожен з напрямків глобалізації по своєму впливає на сутність міжнародного бізнесу та його форми, лібералізує пересування товарів та послуг, капіталів, робочої сили, полегшує вихід національних компаній на міжнародні ринки, сприяє швидкому розповсюдженню знань, скороченню транспортних, телекомунікаційних витрат, суттєвому зниженню витрат на обробку, зберігання, підтримання в актуальному стані та використання інформації, вирівнюванню умов ведення бізнесу для великих та малих компаній. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Вести. Економіка. Мир в цифрах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.vestifinance.ru/infographics/
2. Гриффин Р. *Международный бизнес* / Рикки У. Гриффин, Майкл У. Пастей / Пер. с англ. под ред. А. Г. Медведева. – 4-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 1088 с.
3. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 29, ст. 377 (у редакції № 905-VIII (905-19) від 01.01.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
4. Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації : колективна монографія / За ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль, М. Воробйова. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. – 316 с.
5. Forbes [Electronic recourse]. – Mode of access : <http://www.forbes.com/global2000>
6. Friedman, T. L. *The Lexus and the Olive Tree* / Thomas L. Friedman. – New York : Anchor Books, 2000. – 190 p.
7. Globalization Index [Electronic recourse]. – Mode of access : http://globalization.kof.ethz.ch/media/filer_public/2015/03/04/rankings_2015.pdf
8. Held, D. *Global Transformation* / D. Held. – Cambridge : Polity Press, 1999. – 360 p.
9. Intriligator, M. *Globalization of the World Economy: Potential Benefits and Costs and a Net Assessment* [Electronic recourse] / Michael D. Intriligator // *Journal of Policy Modelling*. – June 2004. – Vol. 26, Issue 4. – P. 485–498. – Mode of access : <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S016189380400050X>
10. Laasch, O. *Glocal Sustainability, Responsibility and Ethic* / O. Laasch, R. N. Conaway. – 1st Edition. – Cengage Learning, USA, Copyright, 2015. – 576 p.
11. Larsson, T. *The Race to the Top: The Real Story of Globalization* / T. Larsson. – Washington D. C. : Cato Institute, 2001. – P. 9–25.
12. Levitt, T. *The Globalization of Markets* [Electronic recourse] / Theodore Levitt // *Harvard Business Review*. – May 1983. – 165 p. – Mode of access : <https://hbr.org/1983/05/the-globalization-of-markets>
13. Robertson, R. *Globalization Theory and Civilization Analysis* / R. Robertson // *Comparative Civilizations Review*. – 1987. – Vol. 17. – P. 20–35.
14. Robertson, R. *Modernization, Globalization and the Problem of Culture in the World-Systems Theory* / R. Robertson, F. Lechner // *Theory, Culture & Society*. – 1985. – Vol. 2. – No. 3. – P. 103–117.

REFERENCES

- Forbes. <http://www.forbes.com/global2000>
- Friedman, T. L. *The Lexus and the Olive Tree*. New York: Anchor Books, 2000.
- Griffin, R. U., and Pastey, M. U. *Mezhdunarodnyy biznes* [International business]. St. Petersburg: Piter, 2006.
- “Globalization Index”. http://globalization.kof.ethz.ch/media/filer_public/2015/03/04/rankings_2015.pdf
- Held, D. *Global Transformation* Cambridge: Polity Press, 1999.
- Intriligator, M. D. “Globalization of the World Economy: Potential Benefits and Costs and a Net Assessment”. http://www.milk-institute.com/pdf/globalization_pb.pdf
- [Legal Act of Ukraine] (2015). http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon_v_sferi_zed/ukr/3201.html
- Laasch, O., and Conaway, R. N. *Glocal Sustainability, Responsibility and Ethic*. Cengage Learning, USA: Copyright, 2015.
- Larsson, T. *The Race to the Top: The Real Story of Globalization*. Washington, D. C. : Cato Institute, 2001.
- Levitt, T. “The Globalization of Markets”. *Harvard Business Review* (1983).
- Robertson, R. “Globalization Theory and Civilization Analysis”. *Comparative Civilizations Review*, vol. 17 (1987): 20-35.
- Robertson, R., and Lechner, F. “Modernization, Globalization and the Problem of Culture in the World-Systems Theory”. *Theory, Culture & Society*, no. 3 (1985): 35-50.
- Transformatsiia mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn v epokhu hlobalizatsii* [Transformation of international economic relations in the era of globalization]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 2015.
- “Vesti. Ekonomika. Mir v tsifrakh” [News. Economy. The world in figures]. www.vestifinance.ru/infographics